

Кофинансиран од
Европската Унија

COUNCIL OF EUROPE

Кофинансиран и
имплементиран од
Советот на Европа

Сценарио за на час Превенција на трговијата со деца од рана училишна возраст (II-IV одделение)

Автор: д-р. Верица Стаменкова Трајкова
Скопје, април 2026

Овој едукативен материјал е изработен со финансиска поддршка на Европската унија и на Советот на Европа. Неговата содржина е единствена одговорност на авторот(ите). Изразените ставови во никој случај не може да се сметаат дека го одразуваат официјалното мислење на Европската унија или на Советот на Европа.

Посебна благодарност до Националната комисија за борба против трговијата со луѓе и илегална миграција, до Бирото за развој на образованието и до Министерството за образование и наука за нивниот придонесот кон изработката на едукативниот материјал.

Дозволена е репродукција на извадоци (до 500 збора), освен за комерцијални цели сè додека интегритетот на текстот е сочуван, извадокот не се користи вон контекст, не се даваат нецелосни информации или генерално не се наведува читателот во погрешен правец во однос на природата, опсегот или содржината на текстот. Секогаш мора да се наведе изворниот текст на следниов начин, „© Совет на Европа, 2026“. Сите други барања во врска со репродукцијата/преводот на целиот или делови од документот, треба да се достават до Директоратот за комуникација, Совет на Европа (F-67075 Strasbourg Cedex или publishing@coe.int).

Целата друга кореспонденција во врска со оваа треба да се упати на Директоратот II, Avenue de l'Europe F-67075 Strasbourg Cedex, France,
Tel. +33 (0)3 88 41 20 00,
E-mail: Horizontal.Facility@coe.int

Насловна слика: Shutterstock

Илустрации: Сара Пренк

© Совет на Европа, април 2026 година. Сите права се задржани. Правата на користење ги има Европската Унија под одредени услови.

Сценарио за на час: Превенција на трговијата со деца од рана училишна возраст (II-IV одделение)

Обработка на приказката „Пинокио“, од Карло Колоди – учење за доверба, ризик и заштита од злоупотреба и трговија со деца

Наставен предмет	Општество или класен час
Вид /категорија на наставен предмет	Задолжително
Одделение	II-по-IV-то одделение
Тема/подрачје во наставна програма	- Заштита на правата на детето - Заштита на човекови права
Број на часови	Вкупно 1 час
Опрема и средства	- Приказката „Пинокио“ - Слики од списанија/постери - Табаци, листови за цртање - Фломастери, моливчиња во боја - Лепак/селотејп, ножички (незадолжително) - Пластелин за моделирање на ликовите - Белешки за наставникот - Аудио-визуелни помошни средства, прилагодени на возраста
Цели	Општа цел Да се поттикне разбирање, чувствителност и одговорност кај децата преку приказната „Пинокио“, со цел тие да развијат свесност за опасностите од манипулација и злоупотреба, да ја разберат важноста на довербата и искреноста и да научат како да се заштитат себе си и другите од трговијата со деца и други злоупотреби. Посебни цели Учениците: - ја разбираат содржината и пораката на расказот <i>Пинокио</i>. - ги препознаваат добрите и лошите избори што ги прави „<i>Пинокио</i>“, главниот лик. - учат како непослушноста и лековерноста можат лесно да ги доведат во опасност децата. - ја идентификуваат улогата на совеста како внатрешен глас што предупредува кога нешто не е правилно /опасно.

	• ги поврзуваат пораките на приказната со современи примери: интернет ризици, лажни профили, врснички притисок, лага и предавство. • развииваат свест за тоа дека секогаш можат да се обратат кај возрасен на кого му веруваат (наставник, родител). • се поттикнуваат за взаемна поддршка и чувството на заедништво меѓу учениците.
Очекувани резултати	Учениците: • ја сфаќаат разликата меѓу довербата и наивноста/лековерноста. • развииваат критичко размислување – да не веруваат веднаш на сè што слушаат. • ја препознаваат манипулацијата, измамата, злоупотребата од примерот на Пинокио. • развииваат емпатија (како е да се биде во кожата на другиот) и разбираат како чувствата можат да помогнат да направиме правилен избор.
За време на наставата	Учениците: • објаснуваат што значи доверба, како се гради и кога може да биде нарушена. • даваат конкретни примери од приказната за тоа како Пинокио бил измамен, како реагираше и што научил. • изразуваат емоционални реакции – како се чувствуваат кога некој ги лаже, кога прават грешка или кога добиваат прошка. • покажуваат разбирање за безбедно однесување – како да се заштитат во реален и дигитален контекст. • создаваат оригинален креативен израз – порака, цртеж, поема, писмо или колаж – преку кои ќе ја прикажат својата поука од приказната. • аргументирано дискутираат, изразувајќи сопствено мислење со почит кон туѓите ставови. • препознаваат кога им треба поддршка и каде може безбедно да ја побара.

Методологија / препорачани техники	• Разгледување на аудиовизуелни средства со анализа • Бура на идеи (brainstorming) • Водена дискусија • Креативна работа (цртеж, колаж, состав/песничка) • Игра на улоги • Индивидуална рефлексija на ученикот												
Оценување	<table> <tr> <th>Област</th><th>Индикатори</th></tr> <tr> <td>Разбирање</td><td>Ги поврзува пораките од приказната со реални ситуации.</td></tr> <tr> <td>Емоционална свесност</td><td>Ги препознава и изразува чувствата на ликовите.</td></tr> <tr> <td>Креативност</td><td>Изработува поеми, цртежи и колажи со лична порака.</td></tr> <tr> <td>Критичко мислење</td><td>Размислува што е вистина, што е измама.</td></tr> <tr> <td>Рефлексija</td><td>Изразува што научил и како ќе го применува во животот.</td></tr> </table>	Област	Индикатори	Разбирање	Ги поврзува пораките од приказната со реални ситуации.	Емоционална свесност	Ги препознава и изразува чувствата на ликовите.	Креативност	Изработува поеми, цртежи и колажи со лична порака.	Критичко мислење	Размислува што е вистина, што е измама.	Рефлексija	Изразува што научил и како ќе го применува во животот.
Област	Индикатори												
Разбирање	Ги поврзува пораките од приказната со реални ситуации.												
Емоционална свесност	Ги препознава и изразува чувствата на ликовите.												
Креативност	Изработува поеми, цртежи и колажи со лична порака.												
Критичко мислење	Размислува што е вистина, што е измама.												
Рефлексija	Изразува што научил и како ќе го применува во животот.												
Примена на сценариото	Наставникот кој ја спроведува оваа активност самостојно одлучува за изборот на активности во согласност со развојното ниво и социо-културен контекст на учениците.												

Активност: Безбедна игра со Пинокио и пријателите (Водена од наставникот)

Цели:

- Да се разбере карактерот на Пинокио и темата на измама.
- Да се подготви теренот за разговор за измамата и манипулацијата.
- Децата учат за безбедни избори, верување во своите чувства и барање на помош од возрасни – додека се забавуваат правејќи ги и играјќи со ликовите од приказната.

Запознавање со ликовите (5 мин.)

- На учениците им се покажуваат слики од секој лик.
- Кратко се објаснува кој е секој лик и што прави во приказната (пр.: *„Пинокио се обидува да направи добри избори, но понекогаш прави грешки. Шурецо е неговата совест. Лисицата и Мачорот понекогаш се обидуваат да го измама.“*)

Направи свои ликови (15 мин.)

- Се создаваат ликови од материјали по избор на наставникот, користејќи пластелин, дадените цртежи на ликовите или учениците цртаат свои.
- Наставникот може да го користи ова време за да им прочита скратена верзија на приказната, освен ако на учениците не им било зададено да се запознаат со приказната како домашна задача, користејќи аудио-визуелен материјал по избор на наставникот.

Одигрување на сцена: Што треба да направи Пинокио? (15 мин.)

- Се покануваат децата да ги користат своите ликови за **кратки и едноставни сцени**.

- Наставникот:

„Пинокио оди. Лисицата и Мачорот го покануваат заедно да одаат на некое забавно место.“

- *„Пинокио прашува: Дали да одам со нив?“*
- *„Шурецо или некој друг лик може да каже: Биди внимателен! Прашај возрасен.“*
- Наставникот го прашува одделението: *„Што би можел да каже Пинокио?“* (Се поттикнуваат децата да одговорат или да глумат: *„Не, ќе прашам возрасен од доверба!“* – наставникот ја користи оваа прилика за да објасни што е возрасен од доверба.)

- Наставникот:

„Мачката и Лисицата му бараат на Пинокио да им ги даде парите за да заработи „лесни пари“, без никаков труд или работа.“

- Пинокио прашува: „Што да правам? Дали да им ти дадам парише од мојот шайко фејето? Тој шолку многу работи за да ти заработи. Можеби јас можам да му помогнам.“
- Штурецот (или друг лик) може да каже: „Внимавај! Ова звучи премногу убаво за да биде вистина. А што ако останеш без ништо? Што ќе му кажеш на фејето?“
- Наставникот прашува: „Што би можел Пинокио да каже?“ Охрабрете ги децата да одговорат или да глумат: „Не, ќе му кажам на шайко ми дека сакаше да ми ти земе парише. Ќе му кажам сè на фејето и ќе побарам негов совет.“
- Ако некои деца кажат дека би им ги дале парите на измамниците, наставникот ја води дискусијата, на пример: „Мачката и Лисицата му ги зеда парите на Пинокио и никогаш не ги вратија. Пинокио се прашува дали да му излаже на фејето дека ги изгубил парите.“
- Потцртајте ја важноста на совеста (Штурецот), препознавањето на лагите и искреноста кон родителите. Барање помош. Фејето да биде простува, но да бара искреност.

Разговор и споделување (5 мин.)

- „Како се чувствуваше Пинокио кога го измамија?“
- „Кој му помага на Пинокио да прави добри избори?“
- „Кој може да ти помогне кога се чувствуваш исплашено или тажно?“

Завршен круг (3-5 мин.)

- Секое дете го покажува својот лик (цртеж или фигура) на останатите.
- Дополни ја оваа реченица: „Следниот пат кога ќе ми треба помош, ќе ја побарам од...?“
- Наставникот дава пријателска порака: „И ние како Пинокио, можеме да побараме помош и да ја користиме нашата добра совест кога не сме сигурни.“

Заклучок и применливост

Наставникот ги води учениците до заклучок:

„Пинокио направи многу грешки, но секогаш учеше од нив. Така и ние можеме да бидеме внимателни, но и храбри, кога некој се обидува да нè излаже. Денес ризиците не се само на улица – тие се и на интернет. Затоа треба да веруваме на својата совест, на родителите и на луѓето што нè сакаат.“

Дополнителни материјали

Прирачник за наставници и стручни соработници - Заштита на децата од трговијата со луѓе: што треба да направат училиштата? [1680a4368b](#)

Едукативни и информативни материјали (летоци, илустрирани книги, видеа)

[Publications about Combatting Human Trafficking- Програмска канцеларија на Советот на Европа во Скопје](#)

Дополнение – игра на улоги

I. Општа цел на активноста

Учениците преку глума, дијалог и анализа ќе:

- препознаваат ризични и манипулативни ситуации,
- развиваат емпатија и критичко размислување,
- учат како да кажат „не“ на опасни понуди, и
- да донесуваат безбедни и морални одлуки.

II. Времетраење

15–20 минути

III. Потребни материјали

- Картички со имиња на ликови (Пинокио, штурецот, лисицата, мачката, Ѓепето, самовилата)
- Простор за сценска изведба (или импровизирана сцена во училница)

IV. Подготовка на учениците

1. Вовед (5 минути):

Наставникот објаснува дека преку игра ќе ја истражуваат приказната од друг агол.

Прашува:

- „Дали некогаш некој ви понудил нешто што изгледаше премногу убаво за да биде вистина?“
- „Како знаете кога некој ве лаже или сака да ве искористи?“

2. Поделба на улоги:

Групите избираат по еден Пинокио, штурец, лисица, мачка, Ѓепето и самовила. Ако има повеќе ученици, можат да се направат 3–4 паралелни групи, секоја со свое сценарио.

3. Објаснување на задачата:

Наставникот кажува:

„Вие ќе прикажете една сцена од животот на Пинокио.

Вашата задача е да покажете како тој може да донесе добра или лоша одлука – и што следува потоа.“

„Не е важно да глумите совршено, туку да размислите како се чувствува секој лик.“

V. ПРЕДЛОЖЕНИ СЦЕНАРИЈА – игра на улоги

Приказната се користи ако треба да се прошири сценариото.

Сценарио	Содржина	Порака / Цел
1. Пинокио и Штурецот	Пинокио сака да оди на островот каде нема училиште, а сите се забавуваат. Штурецот го предупредува.	Да се препознае значењето на совеста и гласот на разумот.

2. Пинокио и лошите момци (лисицата и мачката)	Му нудат „лесни пари“ ако им ги даде неговите пари.	Манипулација, измама, наивност.
3. Пинокио и Ѓепето	Пинокио се враќа дома по лагите. Ѓепето му простува, но бара искреност.	Вредноста на извинувањето и довербата.
4. Пинокио и самовилата	Самовилата го поттикнува да ја каже вистината, носот му расте кога лаже.	Последици од лагата, искреност и самопочитта.

VI. ПРИМЕР НА СЦЕНА

Сцена: „Островот на забавата“

Ликови: Пинокио, штурецот, лисицата, мачката

Пинокио:

„Чуј, Штурецу! Таму нема училишће, нема йравила! Само иґри и слаґки! Ќе одам и јас!“

Штурецот:

„Но, Пинокио, йоа изйледа сомниґелно. Зошйо некој би йи нудел йолку мноґу, без йричина?“

Лисицата:

„Ех, не слушај йо! Ние ќе йе однесеме йаму. Таму сиґе се среќни и слободни!“

Мачката:

„Ќе йи йокажеме како да бидеш боґаѷ без йруг!“

Пинокио:

„Нависйина? Па, можеби йреба само да ризикувам малку...“

(Пинокио оди со нив. Наставникот ја прекинува сцената.)

Наставник:

„Сйоѷ! Сеґа да размислиме – шйо ќе се случи йонайаму? Кој е ризикоѷ? Како можеше йоинаку?“

VII. ДИСКУСИЈА ПО СЦЕНАТА (10 минути)

Наставникот води разговор:

- Како се чувствуваше Пинокио во оваа ситуација?
- Како зборуваше Штурецот? Со мирен тон или уплашено?
- Кој е сличен пример од реалниот живот?
(понуда преку интернет, лажен профил, бесплатен подарок, непознат „пријател“,)
- Како можеме да кажеме „не“ без да се плашиме?

На таблата се запишуваат одговорите во две колони:

Безбедни избори

Ризични избори

VIII. КРАТКА РЕФЛЕКСИЈА И ЗАТВОРАЊЕ

1. Секое дете завршува реченица:

- „Научив дека...”
- „Следниот пат кога некој ќе ми понуди нешто сомнително, ќе...”

2. Учениците можат да напишат кратко писмо до Пинокио:

„Драг Пинокио, ако бев на твое место, ќе направев...”

3. Завршна порака од наставникот:

„Сите ние понекогаш сме како Пинокио – љубопитни и лековерни.

Но, важно е да го слушаме гласот на совеста и да препознаеме кога некој не ни мисли добро.”

Предупредувачки знаци кај децата

- Нагли промени во однесување (повлеченост, страв).
- Чести изостанувања или избегнување училиште.
- Чести барања за отсуство поради болки во стомакот и сл.
- Раскажување приказни што укажуваат на контакт со непознати лица (во реалност или онлајн).
- Необјасниви подароци, пари или предмети.
- Видлива вознемиреност при разговор за безбедност или доверба.

✦ Овие знаци не значат нужно трговија со деца, но се сигнал дека детето е во ризик и треба дополнително внимание.

Контакти за помош

- Министерство за внатрешни работи – 192 / 112
- Онлајн пријава <http://redbutton.mvr.gov.mk/>
- Центар за социјална работа
- Здружение на граѓани „Отворена порта/Ла Страда“ СОС 080011111
- Прва детска амбасада „Меѓаши„ +389 70390632

ЛИСИЦАТА

ΓΕΠΕΤΟ

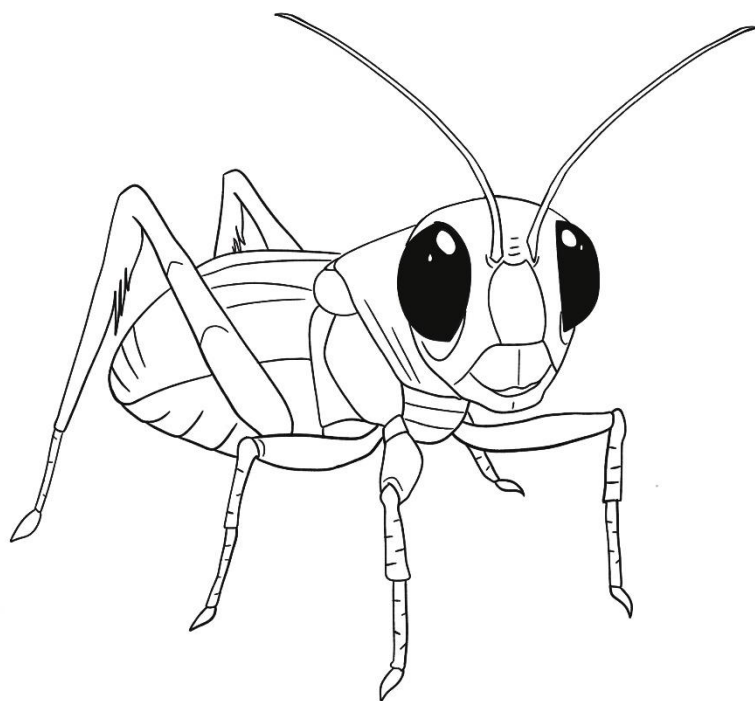
МАЧОРОТ

ПИНОКИО

ШТУРЕЦОТ

САМОВИЛАТА

Едукативниот материјал е изработен со финансиска поддршка на Европската унија и на Советот на Европа. Неговата содржина е единствена одговорност на автор(ите). Изразените ставови во никој случај не може да се сметаат дека го одразуваат официјалното мислење на Европската унија или на Советот на Европа.

Земјите членки на Европската Унија одлучија да ги поврзат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно тие изградија зона на стабилност, демократија и одржлив развој, истовремено одржувајќи ја културната разновидност, толеранцијата и индивидуалните слободи. Европската Унија се залага за споделување на своите постигнувања и вредности со држави и народи и надвор од нејзините граници.

www.europa.eu

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Тој има 46 држави членки, вклучувајќи ги сите членки на Европската унија. Сите држави членки на Советот на Европа ја потпишаа Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права ја следи примената на оваа конвенцијата од страна на државите членки.

www.coe.int

MKD

Кофинансиран од
Европската Унија

ЕВРОПСКА УНИЈА

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Кофинансиран и
имплементиран од
Советот на Европа